

Una casa d'entramat de fusta

Albert Jané
Institut d'Estudis Catalans

Durant molt de temps no hem sabut com traduir l'expressió del francès *une maison à colombage*, que trobàvem tan sovint en guies turístiques, grup nominal amb què es designen aquestes cases tan característiques i vistoses de certs països com França, Anglaterra, Alemanya o Suïssa, i amb algunes mostres escadusseres a casa nostra. El *Diccionari francès-català* d'Enciclopèdia Catalana, no sabent proposar cap equivalència catalana per a aquesta designació, explica el significat del mot *colombage*: «construcció consistent en una carcassa de fusta coberta amb materials d'obra lleugers (rajola, guix, etc)».

Els nostres viatgers, quan n'han parlat, ho han fet per mitjà de la seva descripció. Hem de parlar, en primer lloc, d'Antoni M. Alcover, que en el seu *Viatge a Alemanya i altres nacions* (1907) s'hi refereix repetidament: «Passam a les cambres de Luter, que formen un cos d'edifici separat, amb l'armadura de barrots de fusta, molt antic» (Wartburg); «Hi ha cases antigues molt pintoresques, i les modernes, que n'hi ha prou, ho són prou també; són baixes, predomina el sistema de barrots de fusta servint d'ossam de l'edifici» (Büdingen); «les cases totes de barrots de fusta i maons, en general molt netes i enllestides» (Waldensberg i altres poblets); «Predominen les cases d'armadura de fust: grans jàsseres amb

Estrasburg. Fotografia d'Albert Jané

barrots entrecreuats, i entremaliats de mil maneres, plens d'entrepanys de toes allà on no hi ha finestres, finestrons o portals» (Hildesheim); «Encara n'hi queden, de cases de barres i jàsseres de fust amb toes, molt pintoresques» (Ulm).

Les referències en els textos de Josep Pla, que tant va voltar per les terres on aquestes construccions són usuals, són més escasses i més poc precises. Potser la més evident que hem sabut trobar, parlant de Le Havre, és la següent (*El Nord*): «És un barri de cases antigues i panxudes, lligades per una armadura de troncs enquitranats, amb unes menudes finestres amb cortinetes de quadrats blaus i rosa...» I, encara, és força probable que també s'hi refereixi quan en el mateix llibre, parlant d'Holanda, diu: «Poseu, amb els arbres i les cases, diversos colors de fusta, complement de les cases. Fusta de color de xocolata, fusta natural, fusta de color de carbassa.»

Estrasburg. Fotografia d'Albert Jané

Ferran Soldevila, en el seu famós llibre *Hores angleses*, reeditat dins el volum *Al llarg de la meua vida*, parlant de Stratford-upon-Avon, la vila natal de Shakespeare, ens diu: «És una vila de prop de deu mil habitants, de carrers amples i nets, que semblarien completament moderns si no fos per les cases «half-timbered» (mig de fusta), que hi trobem de tant en tant.»

Tirvia. Fotografia de Jordi Mir

Més actualment, en *La lentitud del mar*, Enric Sòria, parlant de la ciutat alemanya de Trèveris o Trier, diu: «[...] una plaça àmplia, ben alemanya, de torres altes i cases adornades amb profuses decoracions de fusta.» És evident que no es tracta de decoracions, com diu Sòria, sinó d'uns entramats que constitueixen un element estructural de l'edificació.

No serà potser considerat inescaient d'afegir-hi un text de qui signa aquestes línies: «Entre dues cases antigues, amb les façanes dites de "colombages", mot que no té, que jo sàpiga, traducció catalana, caracteritzades per les bigues de fusta verticals i en diagonal a la façana, hi ha les taules d'un bar.» Aquesta anotació, referida a la ciutat de Foix, a l'Arieja, i datada el 1987, és del dietari *Tal dia farà l'any*.

I, encara, es podria completar aquest breu florilegi amb un fragment literari, d'un suggestiu conte de Jordi Sarsanedas, «Ale i síndria», que sembla referir-se, d'una manera inequívoca, al tipus de casa que comentem: «La Taverna dels Tres Porquets i del Rei Jordi és un cúbic entrecruament de fusta fosca en forma de bigues, damunt de guix blanc; la boira

l'envolta per tots els costats menys per un; per aquest costat, s'aferra a un turó que atalaia l'oceà els dies que la boira fa festa.»

Però actualment ja disposem, en la nostra llengua, d'un terme establert per a designar d'una manera inequívoca aquest tipus de construcció, molt rar però no inexistent del tot a Catalunya; *casa d'entramat de fusta*. És, com li correspon, el Termcat qui ha fixat aquest terme. Exactament, defineix *edifici d'entramat de fusta* n. m. «Edifici construït amb esquelet de fusta en el qual els forats s'han omplert amb un altre material». És evident que en lloc de *edifici* es pot dir perfectament *casa*. I aquesta designació ja apareix, que hàgim pogut localitzar, en un text literari, l'adaptació del poema *Faust*, de J.W. Goethe, del poeta Feliu Formosa: «En una d'aquelles ciutats alemanyes que tenen una enorme catedral de pedra vermella, les cases de teulades esmolades i façanes amb entramats de fusta...»

D'altra banda, no podem deixar d'indicar que el poeta i lingüista Josep Espunyes, coneixedor com ningú del parlar de l'Alt Urgell, on es troben alguns exemplars d'aquest tipus de construcció, ens indica algunes designacions que ha recollit en les seves minucioses enquestes entre la gent gran, los padrins i les padrines, que diu ell, del seu rodal: *una casa de cairons vistos, amb tramades en aspa, amb palmars o envans, amb la creu de sant Andreu...* Totes elles són prou escaients, però no hi ha dubte que en textos formals sempre serà recomanable de recórrer a la solució propugnada pel Termcat, a la qual podem atribuir valor normatiu. El Termcat indica també

Castellbò. Fotografia de Jordi Mir

les formes en espanyol, *edificio de entramado de madera*, una solució paral·lela a la nostra, i en anglès, *half-timbered*, com ja indicava oportunament Ferran Soldevila. Escau de recordar que en una conversa sostinguda fa no gaires anys amb Germà Colon, l'illustre lingüista recentment traspasat, ens va explicar que una vegada havia preguntat al filòleg Rafael Lapesa com se'n deia, en espanyol, d'aquestes cases i aquest li havia contestat que no ho sabia. Hi podem afegir, encara, que en italià se'n diu *casa a graticcio*, i en alemany, *Fachwerkhaus*, que deu ser el terme principal, i *Giebelhaus*.

Curiosament, i insòlitàment, a Barcelona mateix hi ha un notable exemplar d'aquest tipus de construcció, de casa d'entramat de fusta. Es tracta, com ja es comprèn, d'una casa moderna, resultat del caprici d'un propietari amb idees originals que, a l'hora de decidir el model de la torre que es va fer construir, va optar per aquest, talment com hauria pogut triar un xalet suís o una casa d'estil àrab. Es troba situada al peu de la muntanya del Tibidabo, no gaire lluny de l'actual Museu de la Ciència. ■

Castellbò. Fotografia de Jordi Mir

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA

Foix de Sarrià

Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tel. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56

www.foixdesarria.com